

Foretræde for Folketingets Retsudvalg d. 2. september 2021 Reducering af brugen af straffecelle

DIGNITY og Kriminalforsorgsforeningen takker venligst Folketingets Retsudvalg for muligheden for kort at drøfte spørgsmålet om brugen af straffecelle i danske fængsler og arresthuse, dvs. anbringelse i isolation som en sanktion for overtrædelse af en række ordensforseelser, jf. straffuldbyrdelsesloven § 68. stk. 2.¹ Vi ønsker at præsentere:

- (A) anvendelse af disciplinærstraffe i Norge og Sverige;
- (B) konklusionerne fra gårsdagens konference om straffecelle; og
- (C) nye forslag.

A: Anvendelse af disciplinærstraffe i Norge og Sverige

I Sverige blev isolation som straf afskaffet i 1976. I dag anvendes to disciplinære foranstaltninger: advarsel og udskydelse af prøveløsladelsen. Den indsatte har ret til en bisidder og krav på at blive hørt inden afgørelsen træffes – typisk af en af fængslets jurister, der behandler disciplinærsager.

Udskydelse af en indsats prøveløsladelse i max. 6 mdr. er den mest indgribende foranstaltning, som dog ikke anvendes, hvis der rejses almindelig straffesag for samme handling. Den træffes af Kriminalvårdens hovedkontor efter anmodning fra det pågældende fængsel og bygger på en konkret helhedsvurdering af den indsatte forhold under hele afsoningsperioden. I øvrigt anvender Kriminalvården incitamentet til god opførsel og overholdelse af fængselsreglementet, herunder at jo bedre de indsatte opfører sig, desto hurtigere har de mulighed for at blive overflyttet fra et lukket fængsel til et åbent fængsel med bedre vilkår.²

I Norge anvendes disciplinærstraf i form af udelukkelse fra fællesskab med andre indsatte op til 20 dage (tab af fritidsfællesskab), en skriftlig irettesættelse, fratagelse af dagpenge eller andre privileger i en periode og fratagelse af retten til udgang i en periode, der ikke overstiger fire mdr. Fængselslederen træffer beslutning om anvendelse af disciplinære sanktioner, og den indsatte får mulighed for at blive hørt inden afgørelsen træffes. Udgangspunktet er en konkret skønsmæssig vurdering, men over tid udvikles en fast praksis i fængslerne, og en national praksis tilstræbes.

DIGNITY
Dansk Institut Mod Tortur
Bryggervangen 55
2100 København Ø

Tel. +45 33 76 06 00
Fax +45 33 76 05 10

info@dignityinstitute.dk
www.dignityinstitute.dk

CVR nr. 69735118
P-nr. 1002304764
EAN 5790000278114
LOK nr. 5790001376147

Danske Bank Nr.
4183-4310821209

¹ Vi henviser til de to tidligere foretræder for Folketingets Retsudvalg 27. april 2017 og 28. maj 2020.

² Retsgrundlaget for anvendelse af disciplinærstraffe mod indsatte i fængsler i Norge og Sverige fremgår af DIGNITYs notat 26. november 2018 til Folketingets Retsudvalg.

B: Konklusioner fra konferencen om mindre brug af strafcelle (1. september)

Sundhedsfaglige aspekter: En tidligere indsat bekræftede, at isolation ofte har alvorlige negative sundhedsmæssige konsekvenser. Der er evidens for, at isolation kan medføre angst, depressioner og en øget risiko for selvskaide og selvmord. Tal fra Rockwoolfonden viser, at indsatte, der har været i strafcelle har en betydelig overdødelighed, samt en markant ringere beskæftigelsesgrad og stærkt forøget tilbagefald til ny kriminalitet.³

Jura: De internationale regler (Mandela-reglerne) fastslår, at isolation bør afskaffes overfor mindreårige, psykisk syge og andre sårbare grupper, og at langvarig isolation (15 dage eller mere) helt bør afskaffes. Isolation i op til 14 dage må kun anvendes helt undtagelsesvist og i så kort tid som muligt. I danske fængsler er der ingen screening af mental og fysisk funktionsnedsættelse forud for ikendelse af strafcelle.

Fængselsforskere m.fl.: Mange gav udtryk for, at isolation som straf ikke virker. Indsatte, som har siddet i isolation, bliver gradvist psykisk dårligere. De får sværere ved at begå sig socialt både blandt medfanger, og isolation modvirker den indsattes re-integration i samfundet, når fængselsstraffen er overstået. Fængselspersonalet ønsker ikke mere isolation – tværtimod! De ønsker bedre muligheder for at fokusere på resocialiseringsarbejde.

C: Nye forslag

Isolation som en disciplinærstraf er mere end tredoblet over de sidste 20 år fra 1.289 anbringelser i strafcelle i 2001 til 4.054 i 2020.⁴ Antallet af langvarige isolation (15 dage og mere) er markant steget med 7 sager i 2015 til 637 sager i 2020. Brug af strafcelle trækker på ressourcerne og modvirker resocialisering. Kriminalforsorgen døjer i almindelighed med at nedbringe recidivet. Selvom der løbende arbejdes med kriminalitetsforebyggelse, er tilbagefaldet gennem en årrække stagneret. Tal viser, at 66% af de løsladte begår ny kriminalitet indenfor en toårig periode.⁵ Der er med andre ord mange tegn på, at det nuværende disciplinærsystem bør justeres.

Erfaringerne fra Norge og Sverige har været positive, og inspiration bør hentes fra vores nabolande. Endvidere bør nye tiltag overvejes og retssikkerheden og procesreglerne forbedres. F.eks. bør længere strafcelle anbringelse kun ikendes af en jurist og bisidderens rolle bør overvejes.

³ [https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667\(19\)30271-3/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667(19)30271-3/fulltext)
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1745-9125.12241>

⁴ Kriminalforsorgens tal for 2020.

⁵ <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyt/NytHtml?cid=31981>

Vi foreslår generelt, at fokus igen bliver på resocialisering, og at man på lovgivningsniveau tager følgende skridt:

- På kort sigt, at lovgivningen ændres, således at strafcelle afskaffes i forhold til mindreårige, psykisk syge og sårbare grupper, og at den øvre grænse for isolation sænkes fra fire til to uger.
- På længere sigt, at strafcelle helt afskaffes. Metodens effekt er tvivlsom, og der er dokumentation for sundhedsmæssige skadevirkninger. I det omfang der er behov for at straffe indsatte, bør det ske gennem det almindelige strafferetlige system. Formålet med strafcelle kan opnås med langt mindre indgribende metoder, som erfaringer fra Sverige og Norge viser. Fængsler skal ikke være så hårde, at de gør mennesker syge og ude af stand til at genindtræde normalt i samfundet efter endt straf.